

Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri kuratooriumi istungi protokoll

21.11.2023

Kuratooriumi istung toimus 21. novembril 2023 Zoomis ja HAKA kontoris. Istung algas kell 13.00 ja ametlik osa lõppes kell 16.05. Koosolekul osalesid kuratooriumi liikmed Ulla Preeden; Liina Põld; Ülle Jaakma; Marcus Ehasoo; Reelika Leetmaa; Renno Veinthal (lahkus 14.40); Valdo Kalm (lahkus 14.40) ja Toomas Kruusimägi. Koosolekul osales ka HTM õigus- ja personalipoliitika osakonna juhataja Raina Loom (lahkus kell 14.45) ning HAKA juhataja Heli Mattisen ja HAKA töötajad Helen Arus, Maiki Udam ja Karin Laansoo. Koosolekut juhatas kuratooriumi esimees Ulla Preeden ja protokollis kuratooriumi sekretär Karin Laansoo.

Päevakord

1. Päevakorra kinnitamine
2. Sõltumatu kvaliteediagentuur riigiameti koosseisus. Ülevaade arengutest, sh aruteludest Soome kvaliteediagentuuris KARVI, Heli Mattisen HAKAst ja Raina Loom haridus- ja teadusministeeriumist.
3. Kõrghariduse institutsionaalse akrediteerimise õppetunnid ja edasised arendused – ülevaate senistest ja planeeritud tegevustest annab kõrghariduse valdkonnajuht Maiki Udam, arutelu.
4. Üldhariduse valdkonna arengud HAKAs, ülevaate annab üldhariduse valdkonnajuht Helen Arus, arutelu.
5. Infopunkt: HAKAI on valminud analüüs „[Eesti keele õppe ja eestikeelse erialaõppe käsitlemine kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamisel](#)“.
6. Kuratooriumi liikme võimalus volitada teist liiget – arutelu.

1. Päevakorra kinnitamine

Päevakord kinnitati hääletusel ühehäälselt, kuratooriumi liikmed täiendavaid teemasid tõstatada ei soovinud.

2. Sõltumatu kvaliteediagentuur riigiameti koosseisus. Ülevaade arengutest.

Heli Mattisen jagas Soome hariduse kvaliteediagentuuri Karvi/Fineec kogemuse kohta infot neile, kes ei saanud osaleda õppevisiidil 31.10. HAKAI on Karviga pikaaegne koostöö, põhjamaade võrgustiku liikmena vahetatakse kogemusi. Karvi toimib Opetushallituse all, kus lisaks Karvile on veel kaks autonoomset üksust, millest üks tegeleb lõpueksamite läbiviimisega ja teine täidab meie Töötukassaga sarnaseid funktsioone. Opetushallitus pakub tugiteenuseid kõigile üksustele. Struktuuriüksused vastutavad oma ülesannete täitmise eest ja neil on Opetushallitusega leping tugiteenuste ostmiseks. Üksuste juhid kuuluvad Opetushallituse juhtmeeskonda. Karvi roll, ülesanded, struktuur/ülesehitus on õigusaktide tasandil paika pandud (seadus ja

määrus). Karvi ülesanded on sarnased HAKA omadega, kõrghariduses viib Karvi regulaarselt läbi hindamisi, muudes valdkondades pigem temaatilised hindamised, üldhariduses ja alushariduses pakub võimalust viia läbi tasemetöid ja korraldab tulemuste arutelusid. Oluline roll on temaatilistel hindamistel ja need toimuvad sageli tasemete üleselt. Kohapeal sündis koostöömõtte tasemete üleselt roheteemasid hinnata. Karvi struktuur joonisel – direktor kõrgeim administratiivorgan; *Evaluation Council* – meie mõistes kuratoorium kavandab hindamiste plaanid, tema on strateegine roll; *Higher Education Evaluation Committee*, meie mõistes (kõrghariduse) hindamisinõukogu. Karvi staatus on funktsioonid on määratletud seaduses ning seda on tehtud suhteliselt üldsõnaliselt. Tegemist sõltumatu ekspertorganisatsiooniga, mis viib läbi välishindamisi ja muid algatusi, informeerimaks otsustajaid ja edendamaks hariduse kvaliteeti. Karvi tegutseb ministeeriumi haldusalas. Hindamised peavad olema sõltumatud, oluline on rõhuasetus arengu toetamisele – *enhancement led*. Üks oluline ülesanne on avalikustada hindamistulemusi ja teavitada osapooli.

Kuratooriumi vaste *Evaluation Council* moodustatakse 4 aastaks ja selle moodustab Soome valitsus. Organisatsioonidel on võimalus nimetada esindajad, valitsus otsustab nõukogu koosseisu ministeeriumi ettepanekul. *Evaluation Council* strateegilises planeerimises, planeerib hindamised, tegeleb strateegilise juhtimisega, igapäevatöösse ei sekku. Soome „kuratoorium“ oli just ametisse asunud, erinevalt meist ei ole nii, et osa liikmeid saavad jätkata. Hindamisinõukogu vaste *Evaluation Committee* kinnitab samuti ametisse valitsus (Eestis valib kuratoorium). Hindamisinõukogu võtab vastu kvaliteedihindamise otsuseid (nagu Eestis). Soome agentuuri direktor omab täisvastutust organisatsiooni toimimise ja tõhususe tagamise eest, direktori nimetab ametisse valitsus. Direktor tegeleb personali valikuga. Töötasumäärad tulenevad seadusandlusest ja Opetushallituse palgaastmestikust. Karvil on oma eelarverida riigieelarves. Oma eelarvest maksab Karvi tugiteenuste eest Opetushallitusele. Kõik detailsemad juhised Soome seaduse kohaselt kinnitab Soomes agentuuri direktor, aga pärast sealse hindamisinõukogu või kuratooriumi kooskõlastamist.

Liina Põld: kuidas on Soomes korraldatud riiklik järelevalve meie ministeeriumi mõistes (temaatiline + kaebused)? **Heli Mattisen:** agentuur sellega ei tegele, kui õigesti aru saime, tegelevad regionaalsed keskused. **Liina Põld:** meil oli ka enne reformi nii ja regionaalsed ekspersed menetlevad ka täna.

Heli Mattisen: Karvi viib läbi hindamisi ka probleemvaldkondades (nt sisserändajate madalamad tulemused), need on mahukad, kaasatakse teadlasi. Heli Mattiseni hinnangul on tegemist pigem temaatiliste analüüside või suuremahuliste uuringutega.

Toomas Kruusimägi: Soomes on riik andnud koolipidamise maakondlikele piirkondadele, on piirkondlikud õppekavad ja piirkond ise otsustab. Autonoomiaga kaasneb ka raha, riiklikule tasandile jõuavad ainult väga suured juhtumid.

Ulla Preeden: Karvi rõhutas iga haridustaseme kohta, et nende roll on võimestav ja toetav, neil puudub karistav ja kaebustega tegelemise roll.

Järgmisena tegi ettekande ja esitluse **HTM õigus- ja personalipoliitika osakonna juhataja Raina Loom**.

[Esitlus](#) lisatud.

Enda tutvustuseks ütles **Raina Loom**, et on enam kui kaks aastat olnud õigus- ja personalipoliitika osakonna juhataja, varasem karjäär riigikohtus, riigikontrollis, õiguskantsleri kantseleis, sotsiaalministeeriumis. Teine taust füsioteraapia. Kuratooriumi koosolekul on teemaks HAKA iseseisvus haridusmaastiku kujundajana. Küsimus: kas HAKA täidab praeguse staatuse puhul riigi ootust.

Raina Loom tõdes, et HAKA sõltumatus küsimus ei ole täna õiguslik küsimus. HAKA sattumist HARNOSse pole põhiseaduslikkuse seisukohast analüüsitud. Otsuste taga on professionaalsed ja eelarvelised kaalutlused ning on otsustatud, et hariduse kvaliteediga tegelejad võiks olla ühise katuse all. Põhjalikum analüüsi HARNO loomisest tehtud ei ole. Tasuks küsida, kas HAKA täidab sisuliselt riigi ootust ja kas ta saab seda teha tänase staatusega. Soomlaste lahenduse puhul on tagatud suurem selgus seaduste tasandil. Meil on ajalooliselt killustunud süsteem. Oleme lahendanud päevakajalisi probleeme, vaatamata, kas riigi ootus on täidetud. Põhiseadus hariduse kontekstis paneb riigile sisuka ja olulise rolli, andes igaühel, st üksikisikule Eesti Vabariigis suure kaitseulatuselise hariduse saamise ja riigi tagatise hariduse tagamise. Hariduse tagamise unikaalsus on riigivõimule pandud vastutusrikas ülesanne: meie põhiseadus annab igaühel õiguse kohtu kaudu nõuda kvaliteetse hariduse pakkumist. Seda on praktikas vähe nõutud madala õigusteadlikkuse tõttu. Teiste põhiõiguste kõrval on õigus haridusele prioriteetsem ja seetõttu riigi vastutus suurem kui nt eneseteostusõiguse või mõne teise põhiõiguse puhul. Täidetud peavad olema kaks tingimust: riik ei tohi sekkuda vabadusse haridust saada; ja teiselt, igaühel on õigus nõuda riigilt maksimaalset sooritust: koolid, õpetajad, ministeerium, HARNO jt, kes kindlustavad haridusõiguse realiseerimist ja ka seda on võimalik kohtulikult vaidlustada põhiõiguse rikkumisena. Riik peab nt vajaliku arvu õpetajate, koolide, haridust tagavate institutsioonide kaudu garanteerima kvaliteetse hariduse. Raina Loom peatus 4 tingimusel, mis põhinevad rahvusvahelistel fundamentaalsetel kokkulepetel (vt viited slaididel) ja milleks on **kättesaadavus, juurdepääsetavus, tunnustatavus ja kohandatavus**. HAKA on peaaegu kõigi nelja tingimuse tagamisel oma roll.

Üksikisiku jaoks hariduse tagamise kontekstis oleme võtnud üle kahtise süsteemi: palju vastutust on antud koolidele ja koolipidajatele, aga pole defineeritud madalama tasandi roll kvaliteedi tagamisel (Soomes ja mujal on teisiti). Iga koolipidaja peaks teadma, milline on tema roll kvaliteedi tagamisel: õppurite tulemuste süsteemne analüüs, õppevahendite ja õpetajate olemasolu tagamine. Analüüs ja info võiks tulla HAKA kaudu. Täna üldjuhul kättesaadavuse tingimuste eest vastutab HTM, kes peab looma õigusruumi ja rahastamise kaudu tingimused, kus kõigil on võrdne kättesaadavus ilma diskrimineerimiseta. Täna me deklareerime, et võrk on loodud, aga see on diskrimineeriv (näeme kaebustest HTMile, et hariduse miinimumstandard on täitmata). Üks ülesanne võiks olla õpilaskonna edenemise (arengu) seire kättesaadavuse/diskrimineerimise vaatevinklist. Täna tõstatunud usuliste küsimuste teema, kus peame hindama, kas on

diskrimineerimine. Puudub võrdlusandmestik, me ei tea, millise kuuluvusega on lapsed meie koolides. Põhiseadusest tuleneva õiguse tagamisel on mitu sammu tegemata. Kohandatavus – peaksime suutma käia ajast ees, strateegilist sisendit oleks HAKA kuratooriumilt vaja 5 aastat ette (et nt ennetada õpetajate streiki), täna tegeleme tagajärgedega.

Arvestatavus – oleme eeldanud, et läbi õppekavade hindamise ja eksperthindamisega antakse üksikisikule kindlus õppe sisu kvaliteedi kohta. See on väga kitsas roll võrreldes oodatavaga õppe sisu kvaliteediga üksikisiku vaatenurgast. Üldharidus täna tegeleb õppekavade ettevaatava arendusega. Selles peaksid osalema ka institutsioonid, kes aitavad peegeldada Eesti ja rahvusvahelise kvaliteedi mõõdet (PISA aga ka täiendavad uuringud, analüüsid).

Ootus hariduse kvaliteedile on põhiseaduse kontekstis kõrge, oleme sinnapoole alles teel. Täidame minimaalset standardit, vaatame õppekavu, õpetajate kvalifikatsiooni ja natuke muud, kuid peaksime vaatama avaramalt õpilase(õppuri) arengut. Kuratoorium, ministerium ja sisueksperdid peaksid tagama haridusseaduses sätestatud ootuse täitmise, täna tegeleme miinimumstandardi ja õpetajate kvalifikatsiooniga.

Kokkuvõte: riik on lasknud haridussüsteemil kalduda kõrvale põhiseaduse mõttest, see on murettekitav. Hariduse kvaliteedi kriteeriumid on ulatuslikumad, kui tänased seadused kindlustavad. Üks variant on kirjutada seadustesse rohkem lahti ootused HAKAle ja Harnole, ka ootustena koolipidajale. Institutsioonide roll peab olema seadusandluses kirjas, vastasel juhul saab kärpida võimekust läbi eelarve ja muude sammude. Me ei taha lasta seda juhtuda. Tuleb kindlustada rollide selgus seaduste tasemel. Küsimus ei ole kas, vaid millal. Üht-teist on kehtivas õiguses, aga seda tuleb ühtlustada, nt rollide koha pealt. Ka mõistetes on ebaselgusi – nt välishindamine – mis ja kelle suhtes? Riik ei saa loobuda hariduse järelevalvest Eestis, see kohustus tuleneb otse põhiseadusest. Seetõttu peab säilima järelevalve funktsioon ministeriumis ja inimesel peab olema võimalus otse pöörduda (nii ministeriumisse kui kohtusse – annab garantii üksikisikule). Lisaks on meil ombudsman, kuhu üksikisik saab pöörduda.

Ootus HAKAle – HAKA roll, kuratooriumi ja hindamisnõukogu roll – ekspertteadmised tänu ekspertidele. HAKA ei saa/peakski olema karistaja. Ka järelevalve ettekirjutustel ei ole karistavat rolli. Tahame pigem ennetavat kontrolli. Haridusseadustes tuleb sätestada mõisted, ülesanded ja rollid. Alus- ja üldhariduses roll ebaselge. Kutseharidus peaks sarnanema pigem üldharidusega. Eestis on vähe eksperte ja neile tuleb kindlustada vabadus ekspertarvamust anda. Kes iganes on kuratooriumis või hindamisnõukogus, peaks saama seal tegutseda autonoomselt ja professionaalselt. Kuratooriumile esitatud esitluse materjalidest leiab põhjalikuma lahtikirjutuse ja lisapõhjendusi.

Peame koos panema teema tegevusplaani, siis jõuab see ka eelnõudesse, takistusi tegelikult ei ole.

Ulla Preeden uuris, kuidas tegevusplaaniga saaks edasi minna, kui täna on pilt kaardistatud ja oleks võimalik arutleda ka, millist süsteemi jõuame üleval pidada.

Marcus Ehasoo tõdes, et kuulnud ettekanne meenutas hariduse järelevalve kontseptsiooni. Täpsustas, kas sai õigesti aru, et HTM on sisuliselt otsustanud, et HAKA sõltumatust tuleb seaduses või muud moodi kinnitada. Kas HAKA sõltumatus tuleks eraldi lahti kirjutada ja mis on perspektiiv – kas iseseisev organisatsioon või sõltumatus Harno koosseisus?

Raina Loom vastas, et õiguslikke kaalutlusi, miks HAKA ei saaks olla HARNO koosseisus oma ülesannete sõltumatu täitja – ei ole. HAKA väljaviimine HARNOst tekitaks küsimuse, kas suudame samaväärselt tagada HAKA toimimise. Täna uuesti arutada iseseisva sihtasutuse või äriühingu staatust ei ole oluline, pigem võib küsida, kas HAKA võiks olla ETAGi partner. Aga siis tekib küsimus, kui palju riigi ülesandeid üksikisiku ees delegeeritakse eraõiguslikule isikule. Eraõiguslikkust on keerulisem põhjendada kui seda, et tegemist on riigi käepikendusega. See on kindlam toimemudel kui eraõiguslik tegutsemine. Näide: Haigekassa kui tervishoiu järelevalve ja kvaliteedikindlustaja – seda rolli pole suuteline esialgse kavandatud ootusega täies mahus täita. Põhiprobleem on ekspertide defitsiit. Riigi küljes on sellise rolli täitmine kindlam.

Reelika Leetmaa: tänas huvitava ettekande eest ja küsis Raina Loomi isiklikku seisukohta selle kohta, kas HAKA roll võiks olla kirjas ühes või mitmes haridusvaldkonna seaduses.

Raina Loom vastas, et lähiaja perspektiiv on sätestamine iga valdkonna seaduses, sest meil puudub üks haridusseadustik. Me ei suuda lähiajal poliitiliselt seda saavutada, sest ettevalmistustöö on pikk. Kunagi oli mõte ühtsest haridusseadustikust, mille keskmes on õpilane. Ootus on, et jõuame sinna, aga mitte lähima 5 aasta jooksul. Haridusseadus jääb ja ka haridusastmete seadused jäävad. Parlament ei ole täna töövõimeline, peame mõtlema 3 alternatiivi, kuidas kindlustada esmatähtsad ülesanded. Lõpuks määrab hetkeseisu ka raha.

Heli Mattisen tõdes, et TäKS (täiskasvanute koolituse seadus) on muutmisel ning küsis kas võiks proovida sealt alustada?

Raina Loom vastas, et pigem praegu ei õnnestu. Raina Loom tõdes, et HTM ministriumina põhjendaks, aga rahandusministeeriumile ei argumenteeriks täna ära. Pigem tasuks läbi eriseaduste kindlustada meie rada, sealt ei saa seda nii lihtsasti välja lükata.

Ulla Preeden tõdes, et seadusloome on aeglane protsess ja kuivõrd seadusandluses pole takistust toimetamiseks, siis võibolla hetkel oleks oluline paika saada kontseptsioon ehk sisu – mis on HAKA roll, mida see katab. Kui on olemas kontseptsioon, mis tasemel ja kuidas võiks olla, siis on võimalik seaduste tasandile minna. Kontseptsiooni kujundamine on võimalik ka enne/ilma seadusteta. See aitaks võtta maha surve, et mis rolli HAKA täidab ja mis on erinevate osapoolte ootus.

Raina Loom nõustus ja nentis, et samal põhjusel tegi HTM järelevalve kontseptsiooni. Järelevalvet on vaja, tagamaks üksikisikule garantiid. Raina Loom tõdes, et ka tema alustaks kontseptsioonist, kasvõi mõistete üheselmõistetavuse osas, teeks hierarhia

prioriteetidest, selgitaks välja, mis on puudu. See aitab luua raamistiku seadusemuudatusteks.

Ulla Preeden küsis HAKA kohta, et kui HAKA tegevuste hulka on lisandunud üldharidus ja täienduskoolitus, siis miks ei ole alusharidust (Soome agentuuris on). Sellest kerkib küsimus, mis rollis tahame tervikvaadet. Sellele küsimusele vastamine peaks eelnema seadusloomele. Samuti on aspekte, mis puudutavad HAKA kui iseseisvaid ülesandeid täitva üksuse töökorraldust (personal, töötasud jne). Soome agentuuri näitel on emaorganisatsiooni poolt ette antud üldine raamistik, kuid igapäevatöö korraldamisel on agentuur vaba. Üks teema on Harno, teine organisatsiooni enda toimimine. Üks mõtteid on olnud, kas Harno esindaja peaks olema kuratooriumi liikmete hulgas. Kuidas tagame piisava laiapõhjalisuse. Omaniku ootus vs oma rollitõlgendus - kui need pole läbi räägitud, võibki olla keeruline.

Raina Loom selgitas, et kaks aastat tagasi lepiti kokku, et põhifookus läheb ekspertsusele ja üksikisiku vajadustele. HTMis ja ka Harnos on juhil palju vabadust, küsimus on prioriteetides. Raina Loom tõdes, et meie ise saame luua sisendi. Ei ole lihtne, peame ise seisma kontseptsiooni eest, ise sõnastama, põhjendama, viima osapoolteni. Haridusmaastik hetkel on välise surve all.

Heli Mattisen tõdes, et HAKA võib kontseptsiooni tegemise eeltöö enda peale võtta, tuleks kokku leppida ajakava. Samuti nõustus Ulla Preedeniga, et pikem perspektiiv ja põhimõtted on olulised, samas tõdedes, et ka igapäevateemasid on vaja pidevalt lahendada. Näiteks on selgunud, et E-kursuse kvaliteedi protsessil puuduvad õiguslikud alused. Kas see tähendab, et tuleb see jätta tegemata? Heli Mattisen tõdes, et raha tööks on olemas, aga kuna õiguslikku alust pole, siis on Harno poolt punane tuli.

Toomas Kruusimägi küsis, kui palju selle süsteemi sees on HAKA töötajad ja kui palju tuleb teha selgitustööd? Ta tõdes, et kõik peab olema ette valmistatud enne rakendama asumist (sahtlisse töötamine). Toomas Kruusimägi nentis, et praegu suurt toetust üldhariduse arengutele veel pole ja lisas, et teine variant on minimeerida ka kulu.

Ulla Preeden lisas, et toetab just sel põhjusel ideepaberit, et oleks kirjas, kuhu Eesti hariduse kvaliteedi pilt liigub. HAKA valmistab ette, vaja kokkulepet, et selliselt kvaliteedi tagamine toimub. Kuna kokkulepet ei ole, ei ole ehk ka mõistmist. Kohalik omavalitsus vaatab, et miks riik sekkub. Alushariduse puhul seda enam. Ulla Preeden nentis, et kuratooriumis on seda arutatud, ministeeriumi otsa vaadates tuleb küsida, kuidas olemasolevas süsteemis HAKA saab oma ülesandeid täita. Võibolla tuleks ülesanded töörahu huvides üle vaadata lähiaastate vaates. Kas lahenduseks on Harno esindaja kuratooriumis või saab HTM midagi teha ilma seadusloometa – mida võiks teha? Eesti unikaalsus on haridus ja inimese ootus võiks olla kirjeldatud. See tundub suur ülesanne, aga üllas, tasub ette võtmist.

Raina Loom tõdes, et järelevalve sõltumatus on volituste kaudu saavutatud, seal on standard. HAKA võiks ka Harno peadirektor olla see, kes volitused annab. Tuleb teha selliste volitustega süsteem, et sõltumatus ei saaks ka funktsiooni mõttes arusaamatuks jääda. Raina Loom lubas selle mõtte koosolekult kaasa võtta.

Toomas Kruusimägi ütles, et ülla ülesande eesmärk on toota majandusse töötajaid. Majandus ja muu sõltub haridusest.

Ülle Jaakma arutles, et kui Soome kogemus eesti konteksti kanda, tuleks rohkem nõustada ja toetada ja küsis, kuidas HTM seda näeb. Millised on proportsioonid täna ja tulevikus?

Raina Loom vastas, et järelevalve nõustab ja toetab, kasutab andmeid õpilaste, õpetajate kohta, teeb eelanalüüsi, järelevalve plaan sõltub analüüsi tulemustest, sekkutakse koolidesse, kus on realiseerunud mitu riski. Kas kolleegide selgituste või andmete analüüsi alusel või kaebuste tõttu on tuvastatud probleeme. Ja eelkõige nõustab järelevalve ja aitab koolil jõuda tasemele, mille riik on paika pannud. Sunniraha enamasti ei rakendata, kuigi võimalusena on see olemas. Ainult siis rakendatakse, kui kool kolmel korral ei täida ettekirjutust (enamasti puudutab personali ja lapse õiguste ohtu sattumist).

Renno Veinthal tänas väga inforohke ja hariva diskussiooni eest, mis aitab jõuda ühtsematele arusaamadele, nentides, et ka Soome õppevisiidist oli võimalik õppida. Samuti tõdes ta, et Raina Loomi terviklik õigusarhitektuuri käsitus oli väga väärtuslik. Kuna Renno Veinthal pidi minema Teadus- ja arendusnõukogu koosolekule, soovis ta kuratooriumile head edasist arutelu ja avaldas lootust, et saame edasi liikuda kontseptsiooniga, tõstatades ka küsimuse, milline võiks olla jõukohane tempo?

Ulla Preeden tegi ettepaneku, et HAKA ja HTM võiks järgmiseks korraks välja pakkuda mingi edasi mineku plaani, sedastades, et töörahuga peaks saama kiiremini edasi liikuda kui seadusloomega.

Ulla Preeden kasutas võimalust küsida Raina Loomilt kui õiguseksperdilt võimaluse kohta volitada teist kuratooriumi liiget. Küsimus on järgmine: kui kuratooriumi liige ei saa osaleda ja kuratooriumi liikmed on kuratooriumis organisatsioonide volitatuna mitte üksikisikuna, siis kas kuratooriumisisene volitamisõigus on puhtalt sisemine kokkulepe või on sellele piiranguid?

Raina Loom vastas, et esialgu tundub see lihtsa küsimusena. Samas kuna on volitus esindada institutsioone, siis igaks ülesandeks ei saa volitada. Ta leidis, et sellistel puhkudel peaks olema kokku lepitud, mida võib ja mida ei või volitada. Kui kokkulepet volitamiseks ei ole, siis volitada ei saa, kui on, siis peab see olema põhjendatud. Volitus peab olema sisuline ja tagama, et kuratooriumi ülesannete täitmine ei saaks kahjustatud. Kuna seda rolli on oluline täita, ei pruugi volitamine olla võimalik.

3. Kõrghariduse institutsionaalse akrediteerimise õppetunnid ja edasised arendused – ülevaate senistest ja planeeritud tegevustest annab kõrghariduse valdkonnajuht Maiki Udam, arutelu.

Maiki Udam tutvustas ennast, öeldes, et ta on HAKA kõrghariduse valdkonnajuht alates juunist 2023, aga töötas 2009-2018 HAKA eelkäijas EKKAs, pärast seda on töötanud

erakonsultandi, TÜ rektoraadi kvaliteedinõuniku ja Abu Dhabi haridusameti kvaliteediosakonna juhatajana.

Esitlus lisatud.

Kõrghariduses viime läbi institutsionaalset akrediteerimist, õppekavagruppide esma- ja kordushindamist ja kui HTM tellib, siis temaatilist hindamist. Seni toimunud kaks: välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine ja sunnitud kaugõpe covid ajal. Meie tegevuse aluseks ESG 2015. Selles dokumendis kolm osa, selge sõnum, et kvaliteedi eest vastutab haridusasutus, oluline on kvaliteedikultuuri arendamine, kontekstispetsiifikaga arvestamine. IA alates 2020 lisandusid põhiprotsesside hindamisele akadeemiline eetika, kvaliteedikultuur ja rahvusvahelistumine. Hinnatakse ka valimõppekavu iseäranis õppimise viie standardi lõikes. Institutsionaalse akrediteerimise eesmärk on toetada strateegilise juhtimise ning õppimiskeskse, loovust ja innovatsiooni väärtustava kvaliteedikultuuri arengut ning kõrgkoolide õppe-, teadus- ja arendustegevuse mõju suurenemist ühiskonna arengus.

Probleeme on kõrgkoolidel olnud eelkõige kvaliteedikultuuri, rahvusvahelistumise, TAL standarditega (iseäranis rakenduskõrgkoolidel). Rakenduskõrgkoolid on pidanud standardit nende jaoks liiga rangeks, samas standard on käivitanud protsesse. Rakenduskõrgkoolide visioonipäeva arutelul nenditi, et enim on pingutatud teemadega, milles ei ole täistulemust saanud.

2025 viimane hindamine praeguse mudeli järgi. Kavas uus mudel, et ei tekiks rutiini. Hetkel analüüsime hindamistulemusi ja kaardistame rahvusvahelisi praktikaid muutavas maailmas (nt tehisintellekt jm teemad). 2023-2024 algus plaanis fookusgrupid eri sihtrühmadega (kõrgkoolide juhid, õppejõud, tudengid, tööandjad). Sisendi põhjal kirjutame kokku uue kontseptsiooni projekti ja arutame seda sidusrühmadega.

Seniste tulemuste analüüsimisel koondasime on standardite tulemused organiseeritud temaatiliselt sarnastesse kategooriatesse, on valideeritud ja kvantifitseerinud tulemusi. HAKA sööbib, et mõju suureneks.

Maiki Udam kirjeldas üliõpilaskondade liidu kvaliteediseminaril kuuldot, kus tudengid pidid lugema enda kõrgkooli institutsionaalse akrediteerimise aruannet ja arutama, mida nemad tudengitena saaksid teha. Ühe kõrgkooli esindaja küsis, et kas aruannet saab parandada, kuna see ei vasta tegelikkusele. Üks suuremaid probleeme, mida välja toodi, oli see, et tudengite tagasisidega ei arvestata. Tudengid jäävad hüüdjaks hääleks kõrbes. Kõlas mõtte teha näiteks HAKA juurde murekast. Selle mõtte puhul tasub küsida, kas tegemist on pigem järelevalve teemaga või temaatilise hindamise teemaga? Maiki Udam tõdeb, et järeldus oli, et rollid on tõesti ebaselged – mis on HAKA roll, mis HTM ülesanne, mis kõrgkooli ülesanne?

Ulla Preeden tõdes, et see näide avab hästi küsimust, mis tasandil saab muresid lahendada ja kas alati üldse saab. Ta tõi näite, et on võimalik, et rahulolu indeks on mingis aspektis madal, aga reaalsuses astunud sammud ei aita seda parandada ja vahendid ongi piiratud. Mõõtmise ja hindamise ongi kvaliteedi tagamise küsimus.

Ülle Jaakma tänas kokkuvõtte eest ja tõdes, et analüüsis on kõrgkooli tajutud tugevused ja parendusvaldkonnad hästi välja tulnud. Ta nentis, et parendusvaldkondadega tegeleb iga kõrgkool, mõnedega tegeletakse väga põhjalikult. Kõrgkoolisene kommunikatsioon on näiteks Maaülikoolis üks teema, millega on palju tegeletud. Korrad ja juhendmaterjalid on olemas, juhid on instrueeritud jne, aga kui küsida üksikinimestelt, selgub, et teadlikkus on madal. Samuti tõdes ta, et tudengite mure teema kõnetab samuti. Kas kõik teavad, kuhu saavad murega pöörduda ja palju sõltub ka sellest, kes tudengite murega tegeleb. Veel nentis Ülle Jaakma, et tagasiside küsimus sai Ulla Preedeni poolt õigesti markeeritud – on vastukäivat tagasisidet: nt pooled tahavad loengule tulla auditoriumisse, pooled ise ekraanilt vaadata. Vaja leida kesktee. Samuti tõdes ta, et on näha, et tudengite mured akumulereuvad, kui väliskeskond on stressitekitav. Õpingutele võetakse kaasa võetakse ka koolivälised mured. Maaülikooli psühholoogid ja nõustajad on väga koormatud.

Toomas Kruusimägi tänas ülevaate eest ja küsis, kas see, et lähenemine, kus sama mudeliga ei soovita jätkata, on majanduslikult põhjendatud. Toomas Kruusimägi oli seda meelt, et kõrgkoolidel on võimalik leida ka sama mudeliga õppimiskohti. Ta tõi näite, et Inglise Kolledžil on rahvusvahelise õppekavaga seoses vaja läbi viia üks arendus, aga pole ette kirjutatud, mis valdkonnas. Kruusimägi küsis, millised on mudeli muutmise põhjendused ja ega see ei ole majanduslikult liiga kurnav?

Maiki Udam vastas, et suurim rahaline kulu on sisutöörühm (inimeste aeg), suurema seminari korraldamine maksab, samas vajadus on iga-aastane. Põhjenduseks muutmise vajaduse kohta vastas Maiki Udam, et kuskil pole öeldud, et peab muutma, aga HAKA on ise ajas õppinud, mõned aspektid tunduvad ajas edasi ebaefektiivsed (õppekavade analüüs), samuti on soov jõuda rohkem õppijani. Maiki Udam selgitas, et eesmärk ei ole teha revolutsiooni, ka eelmise mudelivahetusega ei muutunud midagi kardinaalselt, kuid näiteks lisandus ühiskonna teenimine standardina. See on muutnud kõrgkoolide mõtteviisi.

Marcus Ehasoo tõdes, et Maiki Udam kaardistas hästi tudengite mure. Ta leidis, et mõneti on tõsi, et tudengite muret võiks lahendada HAKA kiirreageerimisüksus, aga pikas perspektiivis see pole see lahendus. Tagasiside osas leidis ta, et tudeng peaks mõistma, kuidas tegeletakse tema mure lahendamise ja teiseks tuleb leida lahendus ise. Te leidis, et temaatiline hindamine tundub hea mõte mõistmaks, kui suur osa probleemist on näiline ja kui palju seotud süsteemsete probleemidega. Tagasiside on tudengite jaoks üks olulisimaid teemasid ja kõrgkoolid ka tegelevad sellega.

Maiki Udam nentis, et temaatiline hindamine on toetav, antakse soovitusi, aga on ka võimalus ka teemasse sügavamalt sisse minna. Institutsionaalne akrediteerimine seevastu on kõikehõlmav, aga iga teema sügavama sisuni ei jõua.

Ulla Preeden väljendas tänulikkust ülevaate eest ja tõdes, et kuratoorium räägib esimest korda eraldi kõrgharidusest. Ulla Preeden ütles, et toetab mudeli muutmist, sh õppekavade hõlmamise osas, samuti peaks tähelepanu pöörama läbiviimise protsessi ühetaolisusele jne, tõdedes, et see, mida mõõdame, on Euroopa-ülene kokkulepe,

olulisem on kuidas. Ulla Preeden rääkis senisest kogemusest, et see on olnud õppimine emotsionaalselt raskel viisil ja selline õppimine ei ole hea õppimine, pigem läbikukkumise hirmus õppimine. Kogemus institutsiooni esindajana on pannud tundma, et pärast otsust mingit tuge ei saa, organisatsioonid jäävad oma osaliste vastavustega üksi. Karvi näitel võiks kokku tuua erinevad kõrgkoolid, toetamaks üksteiselt õppimist. Ulla Preeden tõdes, et tema pole näinud, et kui nad ise tuge ei otsi, siis tuge pakutaks. Omavahel tullakse kokku, vahetatakse kogemusi, aga kas peaks olema süsteemsemalt toetatud, et iga kool ei peaks leiutama head mudelit nagu jalgratast? Rakenduskoolina on võimalik mõnes aspektis õppida ülikoolidelt, mõnes teises (nt tööandjate kaasamine) õpivad ülikoolid rakenduskõrgkoolidelt. Ulla Preeden väljendas head meelt selle üle, et on näha tahet ja valmisolekut Eesti kõrgharidusruumile (erineva suurusega asutustele, millel erinev võimekus) ühetaoline (kuigi eripäradega arvestav) hindamine anda. Ta soovis HAKAle jõudu osapoolte kaasamiseks ja väljendas lootust, et uus mudel toetab ja võimestab ning tiptase on kõigi jaoks saavutatav.

Maiki Udam tõdes, et ka ESG on muutmisel, mis peaks käima ühte jalga HAKA muudatustega.

4. Üldhariduse valdkonna arengud HAKAs, ülevaate annab üldhariduse valdkonnajuht Helen Arus, arutelu.

Helen Arus tõdes, et kvaliteedihindamine üldhariduses on HAKAs sündimas esimest korda. HAKA peamine eesmärk on toetada ja võimestada õppeasutusi, et nad jõuaksid iga õppijani ja suudaksid avada iga õppija potentsiaali.

[Esitlus](#) lisatud.

Mudel on üles ehitatud kolmele osale 1. eneseanalüüs (7 kvaliteedikokkuleppe alusel), koos võimestamisega.

2. väline tagasiside vähemalt kahel viisil: vastastiktagasiside ja ekspertide kaasamine. Need on rahvusvahelist kogemust vaadates tavalisemad viisid. Sarnaste väljakutsetega koolid saavad üksteist hinnata või kaasatakse välised eksperdid.

3. tulemuste/arendustegevuste ühine arutelu koos koolipidajaga. Pidaja annab tőuke arenguprogrammi läbimiseks või edasise plaani paika panemiseks. Oleme HAKAs arutanud ka, kuidas HAKA saaks toetada koolipidajat (KOV, erakooli pidaja ja riik).

Järgmise kolme aasta jooksul võtame ette vähemalt 35 kooli. Tahame testida, kas erinevad variandid ja kriteeriumid toovad välja parimad õppimise ja õppija toetamise viisid, kuidas hakkavad tööle rollid ja milline on HAKA võimalus osapooli võimestada. Kuigi mõju hindamine on pika vinnaga, tahame mõõta mõju. 2025 võtaks ette alushariduse sarnasel viisil, aga mitte nii põhjalikult.

Liina Põld tänas ettekande eest ja nentis, et sai hea ülevaate juba maakondlike talgute kokkuvõttest, mis on ka HTMi jaoks väärtuslik info. Nentis, et uuendamisel on ka koolijuhi kompetentsimudel ja üldhariduse kvaliteedikriteeriumid peavad koolijuhi

kompetentsidega ühte jalga käima ja toetama ka koolipidajat. Koolijuhi kompetentsimudel on üle antud ministeeriumile, sealt on puudu õppija toetamise plokk, see peab lisanduma. Liina Põld nentis, et eesmärk jõuda iga õppijani on üllas, ja ka õpetaja karjäärimudel peab kajastama seda, mis on kõige olulisem. Üksikisiku õiguste kaitse peab olema tagatud.

Reelika Leetmaa küsis kvaliteedikriteeriumite seose kohta töömaailmaga. Töötukassa on HTMiga läbi rääkimas, kuidas korraldada karjääriõpet põhikoolis, millised oskused peaks omandama ja kuidas (töövarjuks olemine, ettevõtete külastus jne). On kokku lepitud, et karjäärinõustamise maht tõuseb ja kokku tuleb leppida, kuidas seda tulemuslikult teha. Arutelud HTMiga käivad. Kui räägitakse kutsehariduse reformist, siis seal on ka eesmärk, et pooled põhikoolilõpetajad jätkaksid kutsehariduses. Põhjus, miks see määr on täna madalam, on väheldane tähelepanu töömaailmale põhikoolis (kuigi kooliti on erinevad praktikad).

Helen Arus vastas, et karjääriteemat ei ole mudelis eraldi suunisena, need teemad on lõimitud õppekavaarendusega, teise kriteeriumi all on ka ennastjuhtiva õppija kujundamise temaatika ja läbi tõendite suunamine koole jälgima, mis nende õpilastest edasi saab (4 aastat pärast lõpetamist). Helen Arus nentis, et eraldi karjääriteemade plokki ei ole, aga see teema tuleb üle vaadata ka riikliku õppekava muutustega seoses.

Ulla Preeden tõdes, et tema ei saa julgelt õpilasi kutseharidusse suunata, sest enamikus kohtades ei ole kodulähedane kutseharidus kättesaadav. Ulla Preeden tõdes, et lahendamise terviksüsteemi ning gümnaasiumi kasuks valitakse ka koduläheduse kaalutlusel. Kui ei ole kodulähedasi võimalusi, ei sobi ka kõigile kutseharidus.

Toomas Kruusimägi tõi näite, et gümnaasiumilõpetajadki ei pruugi tahta teise linna ülikooli minna. Ta tõdes, et ei peaks kvaliteedisüsteemi kirjutama sisse ainete pädevusi. Kool peab aitama leida õppija jaoks sobivaima tee. Palju saab kooli töökorraldusega ära teha. Koolijuhi kompetentsimudel – ülikoolid on mures õppija toetamise ploki välja jäämise pärast, aga Kruusimäe hinnangul ei ole probleemi, kui juhi mudel ja kvaliteedimudel ei ole üksühele vastavad. Koolijuhi ja pidaja vaheline vestlus peaks olema kahepoolne ja koolijuht peaks saama pidajalt tuge. Toomas Kruusimägi tõdes, et oma olemuselt üldhariduse lähenemine talle meeldib, aga see eeldab kultuuri muutust, mis on pikk protsess. Tööturu kriitika tuleneb tänasest probleemist, tänased õpilased jõuavad tööturule 3-6 aasta pärast, on vaja mõelda, mida see õpilane vajab (ka kutsehariduses). Küsimusi on palju, aga kuskilt peab pihta hakkama ja eelkõige tuleks alustada õpetajatest. Iga õpetaja peaks tooma tööturule vähemalt kaks uut õpetajat.

Helen Arus tõdes, et koolijuhtide kompetentsimudeli üle on tulemas arutelu detsembris ja need kaks ei pea olema identsed, samas peaksid olema ühes pildis hoomatavad. Osa omavalitsusi juba näiteks hindab koolijuhte, on kavas vaadata ka, kuidas neid mudeleid ühitada.

Ulla Preeden nentis, et omavalitsustel on erinevad ootustest, võimekus ja vajadused. Isegi mudel ilma hindamiseta on suur samm – kultuuri muutus on võimalik, kui me defineerime, mis on hea.

5. Infopunkt: HAKAI on valminud analüüs „Eesti keele õppe ja eestikeelse erialaõppe käsitlemine kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamisel“

Ulla Preeden tõdes, et aja puudusel saavad kuratooriumi liikmed ise tutvuda, järgmisel koosolekul võtab kuratoorium teema uuesti jutuks.

Heli Mattisen lisas, et HAKAI valmib täiendav analüüs ja HAKA annab teada, kui ka see on avalikustatud.

6. Kuratooriumi liikme võimalus volitada teist liiget – arutelu

Ulla Preeden tõdes, et ei näe võimalust volitada rakenduskõrgkoolide nimel kedagi ennast esindama. Samuti nentis ta, et oleks vaja, et kõik kuratooriumi liikmed osaleksid arutelul.

Kuratooriumi koosolekul viibinud liikmed otsustasid, et kuratoorium võtab teema jutuks mõnel koosolekul, kus kõik liikmed on kohal.

Ulla Preeden

kuratooriumi esimees

/allkirjastatud digitaalselt/

Karin Laansoo

kuratooriumi sekretär

/allkirjastatud digitaalselt/